

Mijn Stad

My City

Inhoudsopgave

Introductie	04
Interview Ruud Sies, SiesVanHintum	06
Fenixloodsen Rotterdam	08
Strijp S en R Eindhoven	10
Oliemolenkwartier Amersfoort	12
Coehoorn Arnhem	14
De Ceuveld en NDSM Amsterdam	16
Fotowedstrijd	18

Introductie

De belangstelling voor de stad is groter dan ooit. Dit betreft niet alleen de steden in de Randstad, maar ook steden als Groningen, Amersfoort, Arnhem, Nijmegen, Den Bosch en Eindhoven. De stad is een belangrijke motor voor de economie. Het aandeel van het nationaal inkomen dat in de stad wordt verdiend neemt nog altijd toe. Stedelijke milieus zijn broedplaatsen voor innovaties en startups. De arbeidsmarkt is er groot en divers en bezoekers worden aangetrokken vanwege het uitgebreide aanbod aan voorzieningen en de diversiteit aan belevenissen.

De stad werkt als een magneet

De stad is een plek met vele mogelijkheden, maar ook een plek met grote verscheidenheid. De stad is een ontmoetingsplek en het zijn de ontmoetingen die aan de basis liggen van kennis en groei. Nederlandse steden zijn dynamisch. Ze worden geconfronteerd met allerlei dilemma's, veranderen vaak en zijn voortdurend in beweging. Talrijk zijn de opgaven waarvoor steden zich gesteld zien om de leefomgeving aantrekkelijk te houden; om te zorgen dat er geen grote kloof ontstaat tussen kansrijken en kansarmen, om te zorgen dat de stad van iedereen is en bijvoorbeeld niet alleen van bedrijven en toeristen.

De stad maken we met zijn allen. Naast overheden en ontwikkelaars hebben het afgelopen decennium ook andere partijen – pioniers – plannen opgesteld voor de ruimtelijke inrichting. Door het stilvallen van diverse gebiedsontwikkelingen hebben bewoners en gebruikers zich stukken stad 'toegeëigend' en uiteenlopende initiatieven ontplooid om plekken in de stad te transformeren en aantrekkelijk te maken. Deze diverse, vaak innovatieve, projecten stralen een tomeloze energie uit en hebben slagkracht en lef. Het betreft een nieuwe praktijk met weinig regels die van de overheid een open houding en vertrouwen verlangen. Daarvoor in de plaats ontstaan de meest interessante invullingen op braakliggende gronden, die vaak in afwachting zijn van betere economische tijden.

Wat opvalt is de rol van de nieuwe generatie ontwerpers als ontwikkelaar. Zij bezitten de capaciteit om belangen te verbinden en complexe oplossingen te verbeelden. Vaardigheden die zich hebben vertaald in een bottom-up mentaliteit.

Wat we zien is een nieuw elan

Het programma *Agenda Stad*, een initiatief van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Infrastructuur en Milieu (IenM) en Economische Zaken (EZ), wil dit elan onderstrepen, zoals ook het Atelier Rijksbouwmeester dat doet met het programma *Nederlandwordtanders* dat de voorlopers van de vernieuwing toont.

Agenda Stad is in het leven geroepen omdat het kabinet de groei, leefbaarheid en innovatie in Nederlandse steden verder wil versterken. Met de agenda heeft het rijk de ambitie om samen met onder andere provincies, steden, kennisinstellingen, bedrijven en maatschappelijke partijen de Nederlandse steden tot de top van de wereld te laten behoren, zowel wat betreft concurrentiekracht als leefbaarheid. De agenda brengt onder meer trends en technische ontwikkelingen in beeld.

Nederlandwordtanders is een digitaal platform dat projecten en personen presenteert die vernieuwing in de ruimtelijke sector vormgeven en concreet maken. Getoond worden projecten die tot stand zijn gekomen door de koppeling van ontwerpkracht en ruimtelijke kwaliteit aan maatschappelijke opgaven en technologische innovatie.

Mijn Stad|My City

De rondreizende fototentoonstelling *Mijn Stad|My City*, een initiatief van *Agenda Stad*, het Atelier Rijksbouwmeester en de Kunstcommissie van BZK en VenJ (Veiligheid en Justitie), toont de ambities en resultaten van de vernieuwing in de ruimtelijke sector.

Mijn Stad|My City bestaat uit foto's van SiesVanHintum, die een beeldverhaal tonen van inspirerende initiatieven die de laatste jaren tot stand zijn gekomen in vijf Nederlandse steden: Fenixloodsen Rotterdam, Strijp S en R Eindhoven, Oliemolenkwartier Amersfoort, Coehoorn Arnhem en De Ceuveld NDSM Amsterdam. Deze locaties zijn illustratief voor de vernieuwing in veel Nederlandse steden.

Daarnaast zijn in de tentoonstelling foto's te zien van de gelijknamige fotowedstrijd, die plaats heeft gevonden in de maanden juni, juli en augustus 2015 en waaraan iedereen kon meedoen. Deze foto's illustreren hoe bewoners en gebruikers hun stad ervaren.

Interview Ruud Sies, SiesVanHintum

“De onderwerpen die ik fotografeer benader ik altijd op een documentaire manier”

“De foto-opdracht voor *Mijn Stad* past precies bij SiesVanHintum. Ik ben een echte stadsjongen, geboren en getogen in Rotterdam, en houd van de stad, vooral van de progressieve manier waarop steden zich ontwikkelen. Dit viel mij voor het eerst op in New York, waar ik een tijdje heb gewoond. Ik zie deze ontwikkeling nu ook in veel kleinere steden. Je ziet een nieuw elan. De stad wordt steeds meer in eigendom genomen door bewoners. Deze trend zie je overal. Bijvoorbeeld ook in München; in de voorheen treurige arbeiderswijk Westend. Hier zijn overal parkjes en plekken ontstaan waar mensen samen komen. Mensen leven tegenwoordig veel meer op straat; de openbare ruimte wordt meer en meer toegeëigend voor divers gebruik. Dit past ook bij het karakter van een stad. Het leuke van de stad is dat je er anoniem kunt zijn, maar dat het toch ook vertrouwd voelt. Het is niet de wijk van de autochtone bewoner óf van de creatieveling, maar van verschillende bewoners en gebruikers samen. Het een sluit het ander niet uit. Dit viel mij vooral op in Arnhem. Toen ik daar was, in het café Stella by Starlight, kwam een wijkbewoonster even de planten water geven. In het begin zoeken gelijkgestemden elkaar natuurlijk op en is de drempel voor de autochtone bevolking misschien wat hoog, maar dit verandert op den duur. Tenminste dat verwacht ik. Op een aantal plekken zie je dat al. Oud en nieuw gaan prima naast elkaar. Niet alleen sociaal, maar ook wat architectuur betreft.”

“Het industrieel erfgoed dat wordt hergebruikt, spreekt vaak jonge mensen aan, die nemen het voortouw. Ik hoop dat deze inzet zich ook bewijst op de lange termijn. Dat het niet alleen een trend is, die vastzit aan de economische crises, maar dat de stedenbouwkundige ontwikkeling ook echt verandert. Dat er ruimte blijft voor innovatieve initiatieven, een andere manier van denken. Helemaal omdat straks meer dan 70% van de wereldbevolking in de stad woont. Dan is het goed dat je naast eindeloze woontorens ook plekken met meer levendigheid en creativiteit hebt. Op het moment dat de projectontwikkelaar zich erover gaat ontfermen, ontstaat er al snel iets keurigs. Maar juist dat rafelige, dat organische is ook goed. Het is mooi als het naast elkaar kan bestaan. Zo viel mij bij Strijp S, een gebied dat nog het meest traditioneel is ontwikkeld, de skatehal op met de graffiti, dat geeft zo’n gebied toch een

bepaalde sfeer, een rafelrandje. En als ik vervolgens van een twaalfjarige skater hoor dat hij dit nu juist zo waardeert, dan denk ik: zie je, dat is goed. De ontwikkeling op Strijp R is ook erg interessant. Hier is de ontwerper Piet Hein Eek naast ontwikkelaar ook architect. In de opgeknapte industriële gebouwen van Philips is het ook nu goed werken. Vooral door de aanwezigheid van natuurlijk daglicht zijn de fabrieken ook prima geschikt voor het huidige gebruik als werkplaats, kantoor en restaurant. Gebouwen hebben een eigen life cycle. Zo zijn leegstaande kantoren omgebouwd tot nieuwe horeca, waar vervolgens mensen met een kop koffie en laptop gaan werken.”

”Een aantal projecten die ik heb gefotografeerd zijn tijdelijk. Dit betekent dat mensen iets los moeten kunnen laten. Zolang er maar ruimte is dat projecten zich kunnen verplaatsen, is het niet erg dat ze worden gebruikt als opmaat voor een andere ontwikkeling. Al begrijp ik wel dat de ondernemers, zoals de jongens van café Stella bijvoorbeeld, graag willen blijven. Zij koesteren natuurlijk hun ideaal.”

”Naast het onderwerp spreekt ook de manier waarop *Mijn Stad* de projecten wil benaderen mij erg aan. Het past bij mijn manier van werken. De onderwerpen die ik fotografeer benader ik altijd op een documentaire manier. Ik ga naar de plekken toe en kijk wat ik tegen kom. Ik ensceneer nooit. Ik kijk altijd wel verder dan de eigenlijke locatie. Ik wil weten wat er om zo’n plek heen gebeurt. Tijdens het fotograferen in Amersfoort stuitte ik, zo’n 500 meter van het Oliemolenkwartier, op de interessante ontwikkeling van De War op een oud industrie-terrein. De War is, in tegenstelling tot het Oliemolenkwartier, meer een anarchistisch voorbeeld van ruimtelijke ontwikkeling. Ik trof hier allemaal creatieve mensen die op een andere manier willen werken. Het is een project dat meer uit de mensen zelf komt. In Arnhem heb ik ook het festival Roof Garden op het dak van een parkeergarage bezocht. Landschapsarchitect Willem Jakobs, betrokken bij het Coehoornpark, wees mij hierop. Ik was er toevallig op de dag van de opening. Er heerste een enorm enthousiasme. Dit enthousiasme kwam ik overigens op alle locaties tegen. Mensen geloven echt in hun initiatieven en willen het ook graag delen.”

SiesVanHintum - fotograaf Ruud Sies en producent Hanneke van Hintum - werken sinds 2005 aan fotoprojecten, zowel autonoom als in opdracht. Recente projecten zijn 'Building the Rotterdam', een fotodocument over de realisatie van De Rotterdam, de 'verticale stad' van Rem Koolhaas, en de publicatie 'Heel Reinier' die een portret geeft over het Rieinier de Graaf Ziekenhuis, het oudste ziekenhuis van Nederland. Het werk van SiesVanHintum was onder meer te zien in het Nederlands Fotomuseum tijdens de overzichtstentoonstelling van 'Lewis Hine - fotograferen voor verandering', 'Building The Rotterdam. A work in progress' en tijdens de tentoonstelling 'Rotterdam in the Picture, het beeld van de Stad en de Stad als beeld'.

Fenixloodsen Rotterdam: hergebruik

Tegenover de Kop van Zuid, aan de Veerlaan op Katendrecht, liggen de loodsen Fenix I en Fenix II. De loodsen, beide 48 meter breed en respectievelijk 121 en 164 meter lang, bestaan uit restanten van de loods San Francisco van de Holland Amerika Lijn. Deze, tijdens de Tweede Wereldoorlog deels verwoeste enorme loods is in 1951 omgebouwd tot de twee Fenixloodsen. Om de hoek ligt het ooit beruchte Deliplein, dat tegenwoordig - sinds de transformatie - eerder een modern dorpsplein is. Sinds 2012 worden Katendrecht en Kop van Zuid met elkaar verbonden door de Rijnhavenbrug.

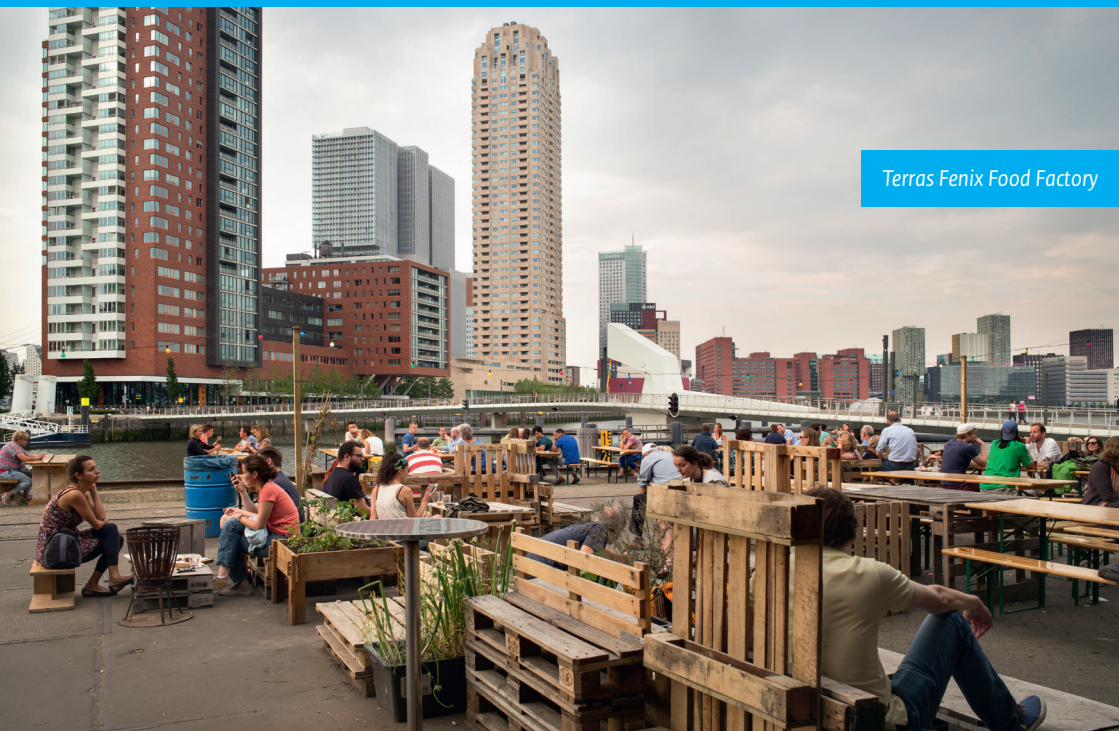
Na een leven als havenopslagplaats biedt Fenix II, de grootse van de twee loodsen, sinds 2013 onderdak aan de circusafdeling van hogeschool Codarts en aan circus Rotjeknor. De Fenix Food Factory met Rotterdamse ondernemers die onder meer ambachtelijke patés, Kaaps gebrouwen bier, vers gebrande koffie en cider verkopen is sinds 2014 in de loods gevestigd, waarna ook andere bedrijfjes volgden.

Vanschagen Architecten is verantwoordelijk voor de inrichting van de loods, of beter gezegd voor het geschikt maken van de ruimte voor het diverse gebruik. Aangezien het hier om een tijdelijk gebruik gaat - de loods zal na 2018 worden herontwikkeld - mogen de investeringen niet te hoog zijn en moeten de ingrepen ook 'bruikbaar' zijn in de volgende fase. Zo zijn er in de ruimte voor de circusopleiding containers geplaatst die fungeren als verwarmde kleedkamers en wordt er op de verdieping een kantoorcamping met verschillende units gerealiseerd, zodat niet de gehele verdieping geïsoleerd hoeft te worden.

De rauwheid van het havengebied is nog steeds voelbaar. Het zware gewapende beton van de constructie is zichtbaar in het interieur aanwezig, evenals de zaaglijnen in de oefenruimte voor de circusopleiding, die zijn ontstaan door het uitzagen van een vloer om de benodigde hoogte te bewerkstelligen. Buiten ervaart men de weidsheid van het water.

Zowel Fenix I als II worden opnieuw ontwikkeld. De herontwikkeling voor Fenix I is inmiddels gestart. Naast woningen, gesitueerd in een nieuwbouw bovenop de loods, restaurants, winkels en parkeren, verhuist straks ook de circusafdeling hierheen.

Fenix II wordt vanaf 2018 herontwikkeld. De huidige tijdelijke programmering in Fenixloods II, een combinatie van een opleiding en diverse ondernemingen, waarbij cultuur en creativiteit de boventoon voeren, is een opmaat voor deze herontwikkeling en heeft het gebied, ook als verbinding tussen Kop van Zuid en de wijk Katendrecht op de kaart gezet.

Terras Fenix Food Factory

Opleiding tot circusartiest, Codarts

Strijp S en R Eindhoven: nieuwe identiteit

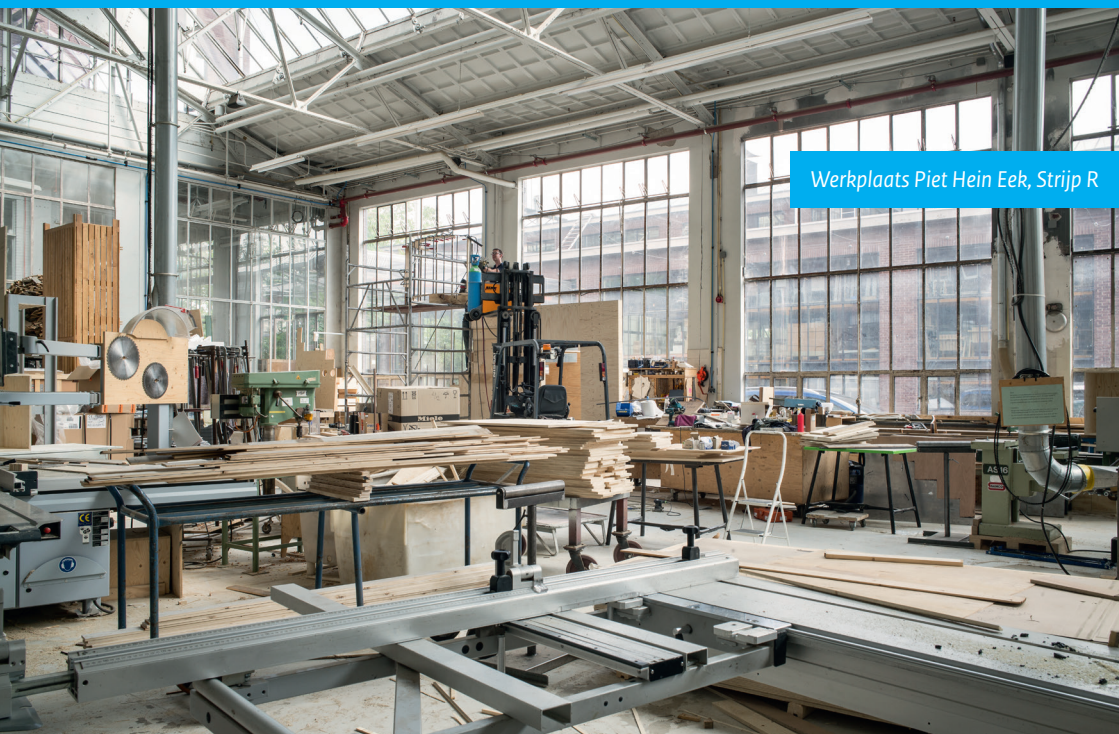
De ontwikkeling van Eindhoven is voor een belangrijk deel bepaald door Philips. Het inmiddels bijna uit de stad verdwenen bedrijf heeft een enorme impact gehad op zowel de sociaal-culturele als de ruimtelijke ontwikkeling van Eindhoven. Sinds het vertrek van Philips uit de zogenaamde Strijpgebieden worden deze voormalige, als industrieel erfgoed aangewezen, fabrieksterreinen aan de rand van de binnenstad opnieuw ontwikkeld tot inspirerende plekken met ruimte voor wonen, werken, cultuur, scholing, groen en evenementen.

Strijp S is als eerste herontwikkeld tot een innovatieve en creatieve wijk waar anno 2015 ruim 500 ondernemingen zijn gehuisvest, ongeveer 500 woningen zijn gebouwd en meer dan een miljoen mensen op bezoek kwamen. De ontwikkeling van Strijp S is voor de economische crises gestart op een traditionele, aanbodgerichte manier door gemeente en marktpartijen. De blauwdrukplanning heeft inmiddels plaatsgemaakt voor een flexibel bestemmingsplan, een organische aanpak, waarbij meer wordt ingezet op tijdelijk gebruik.

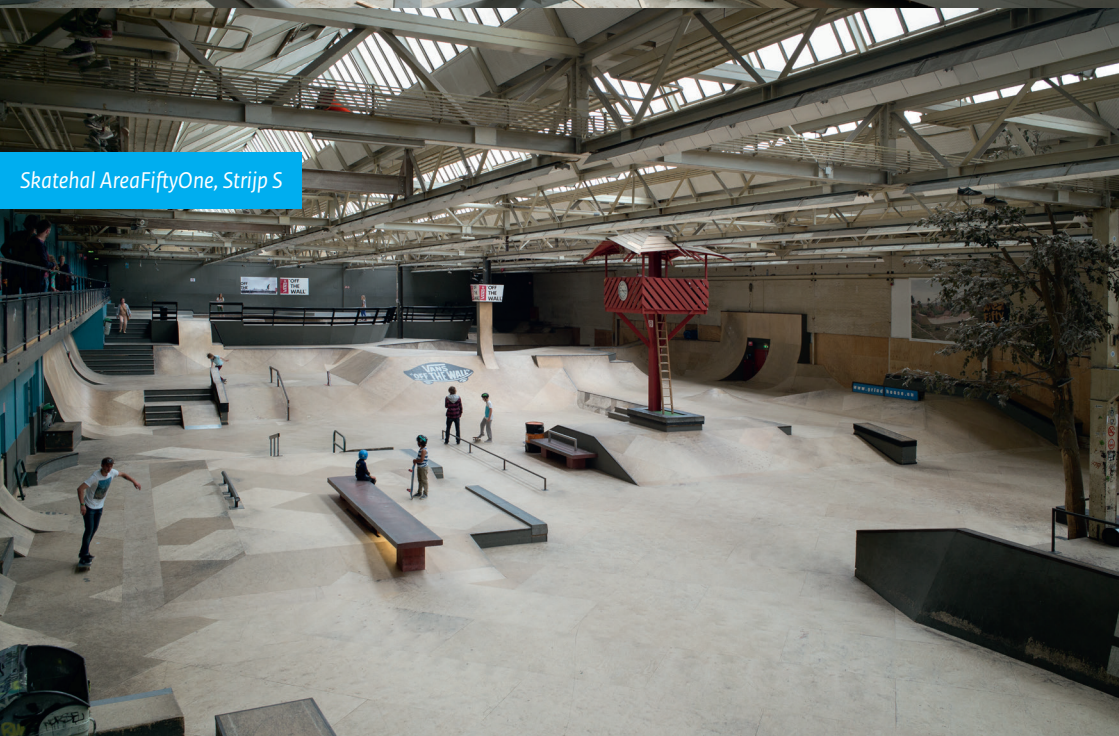
Naast de verschillende culturele activiteiten en evenementen is Strijp S een 'echte' stadswijk, waar ook jongeren een plek hebben gekregen. Zo is in het gebouw SEU, voorheen de Centrale Gereedschapmakerij van de Philips Machinefabrieken, AreaFiftyOne, de grootste skatehal in de Benelux gevestigd.

Strijp R, een terrein met glasovens en fabriekshallen voor keramische producten, was het centrum van de beelbuisproductie. Hier heeft ontwerper Piet Hein Eek het initiatief tot ontwikkelen genomen. Hij herontwikkelde twee fabrieksgebouwen - circa 10.000 vierkante meter - tot werkplaats, kantoor, showroom, restaurant en expositieruimte voor tentoonstellingen en concerten. Een succesvolle transformatie, want na de fabrieksgebouwen worden nu ook de andere gebouwen, zoals het oude portiersgebouw, het voormalige pompgebouw en de laboratoria, omgebouwd. Naast ateliers en bedrijfsruimten komen hier circa 500 woningen, waarbij ook ruimte is voor zelfbouw en collectief particulier opdrachtgeverschap. Daarnaast wil Strijp R zo duurzaam en modern mogelijk zijn. Zo is er LED straatverlichting en wordt er gebruik gemaakt van koude/warmte-opslag.

Strijp S en Strijp R, voormalige afgesloten industriële terreinen, hebben inmiddels een nieuwe identiteit, gevormd door het cultureel erfgoed, het gebruik van veel groen en de inzet van eigentijdse cultuur en design. Het zijn niet alleen broedplaatsen, maar complete binnenstedelijke levendige wijken waar mensen wonen, werken en hun vrije tijd doorbrengen. De hekken zijn verdwenen en het domein van Philips is weer onderdeel van de stad.

Werkplaats Piet Hein Eek, Strijp R

Skatehal AreaFiftyOne, Strijp S

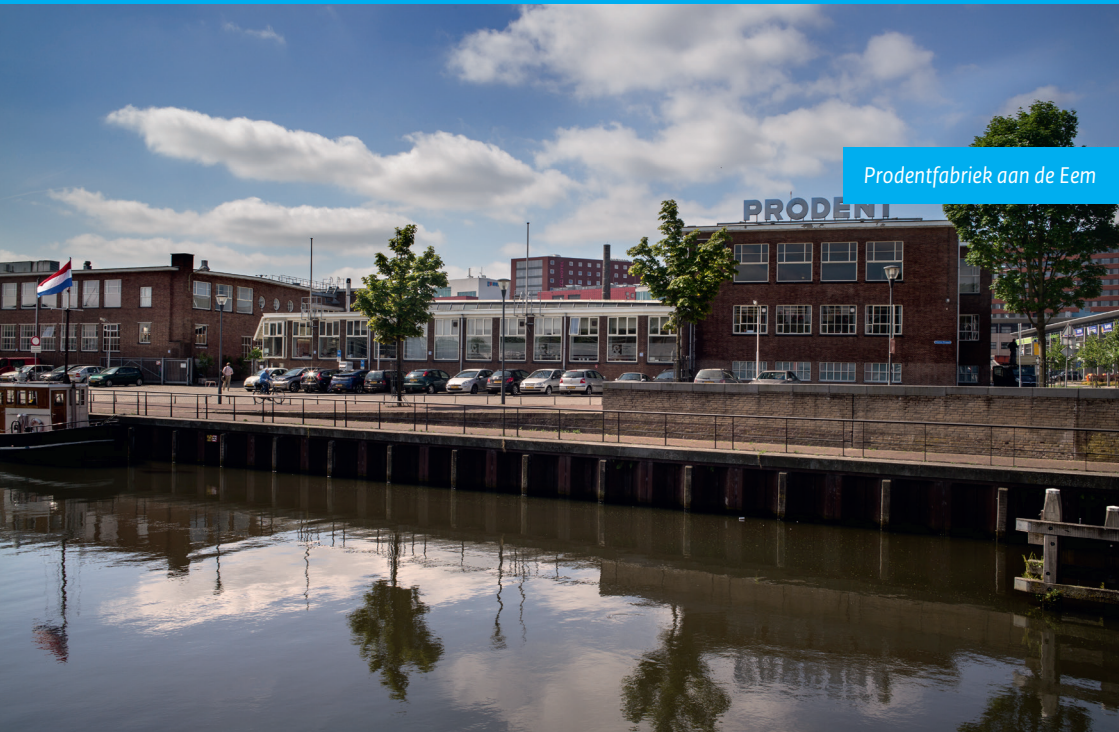
Oliemolenkwartier Amersfoort: tijdelijkheid

Het Oliemolenkwartier in Amersfoort is een vrij gesloten industrieterrein midden in de stad. De gemeente had de ontwikkeling ervan een aantal jaren in een pauzestand gezet, maar sinds het voorjaar van 2013 wordt de locatie op een nieuwe manier herbestemd: organisch, zonder blauwdruk. Ontwikkellende belegger Schipper Bosch en de gemeente Amersfoort willen gebruik maken van de initiatieven die op hun afkomen. Geen vast-omlijnd einddoel, maar een geleidelijke stadsontwikkeling. De stad moet met zijn bewoners meegroeien. De ambitie: een innovatieve microstad met allerlei functies. De naam: De Nieuwe Stad.

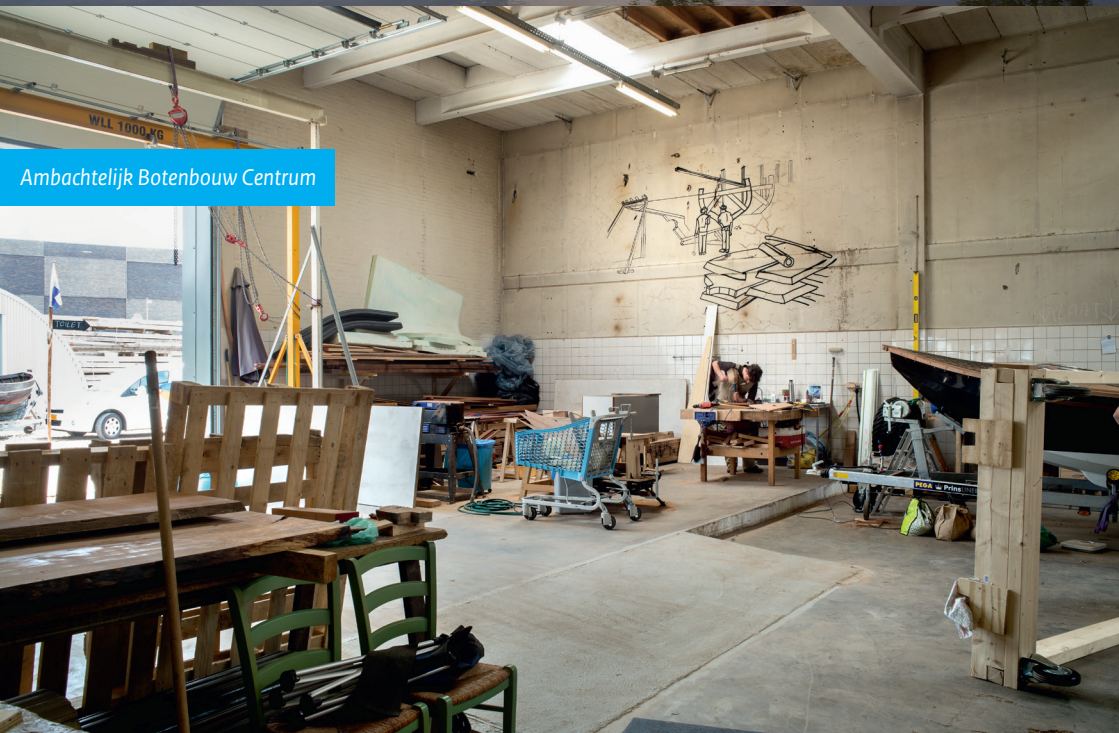
Als eerste is de oude Prodentfabriek heringericht. In deze voormalige tandpastafabriek, die sinds 2011 leeg staat, zijn inmiddels circa zeventig bedrijven gevestigd, waaronder het Ambachtelijk Botenbouw Centrum Amersfoort en de Nieuwe Stadsboeren. Deze boeren zetten zich in om braakliggend terrein in het centrum voor stadslandbouw te gebruiken en verhuren hun moestuinbakken. Verder zijn er op het terrein, dat zijn uitstraling als industrie-terrein heeft behouden, uiteenlopende invullingen te vinden, zoals het tijdelijke stadsstrand Zandvoort aan de Eem, studentencontainers en een opleiding tot kapper en schoonheids-specialist voor 300 leerlingen van het mbo Amersfoort. Om de toegankelijkheid van het gebied te verbeteren is het Poorthuis aan de rivier de Eem opengebroken en als een passage geïntegreerd in de openbare ruimte.

De Nieuwe Stad heeft de status van permanente tijdelijkheid. Het idee is om de dynamiek en energie van tijdelijke initiatieven, zoals pop-up programma's en festivals, te combineren met de noodzaak van een langetermijnvisie. Samen met het ontwerp bureau ZUS en ondernemers en bewoners in het gebied zijn de pijlers geformuleerd die sturend zijn voor de verdere ontwikkeling. Zo moet het gebied onderdeel van het stadscentrum worden, maar zijn eigen identiteit behouden en moeten verschillende gebruikers en bezoekers elkaar afwisselen met diverse functies en activiteiten zodat het de gehele dag levendig is. De ontwikkeling gebeurt aan de hand van pilots; concrete voorstellen van initiatiefnemers uit de markt. Voor de uitwerking en supervisie is een regieteam opgericht, bestaande uit de belangrijkste betrokken partijen in het gebied, waaronder de gemeente Amersfoort, Schipper Bosch en de Hogeschool Utrecht. Stedenbouwkundig bureau ZUS is betrokken als 'urbaan curator'.

De Nieuwe Stad is niet het enige fabrieksterrein aan de Eem dat een ontwikkeling ondergaat. Iets verderop ligt De War, een broedplek met diverse activiteiten gericht op kunst en techniek, opgericht door een kunstenaarscollectief in 2013. De War is gevestigd op het terrein van de oude luciferfabriek uit 1881 en huisvest diverse activiteiten. Er is onder meer een theaterzaal, een bedrijfsverzamelkantoor met werkplekken, een kas, ateliers en een werkplaats voor 3d ontwerpen en printen.

Prodentfabriek aan de Eem

Ambachtelijk Botenbouw Centrum

Coehoorn Arnhem: actieve burgers

De gemeente Arnhem heeft in 2013 de regie bij de ontwikkeling van het oostelijk deel van de wijk Coehoorn gedeeltelijk losgelaten. Coehoorn is een buurt met achterstallig onderhoud nabij het prestigieuze vernieuwde centraal station. De ambitieuze plannen die er voor het gebied zijn, staan dan al jaren in de ijskast en de wijk is de laatste jaren veranderd in een levenloze buurt. Tijd voor een alternatieve ontwikkeling volgens de gemeente.

De gemeente heeft de ontwikkeling overgedragen aan twee actieve burgers. Peter Groot (Hoogte Twee Architecten) en Paul de Bruijn (Bureau De Bruijn) mogen hier voor een periode van vijf jaar naar eigen inzicht en deels voor eigen risico een creatieve wijk ontwikkelen. Zij hebben tot 2018 de beschikking gekregen over zeven panden die leeg staan in afwachting van sloop voor herontwikkeling van de zuidelijke binnenstad. Voor de panden betaalt de daartoe opgerichte stichting Coehoorn Centraal huur, energielasten en verzekeringen. Door wederverhuur bouwt de stichting een financiële basis op. De gemeente financiert het project niet, maar werkt met de stichting samen op basis van vertrouwen.

De panden, sommige met meer dan 1.000 vierkante meter, zijn verhuurd aan creatieve ondernemingen. In het eerste pand dat is verhuurd, is het huiskamercafé Stella by Starlight gevestigd, waar door de programmering zowel buurtbewoners als studenten elkaar ontmoeten.

Het 'opvullen' van de leegstand is echter niet het belangrijkste, hoofddoel is het bewerkstelligen van vitaliteit in de wijk. In het kielzog van het hergebruik van de leegstaande panden is een braakliggend terrein tussen deze panden omgetoverd in een buurtpark. Dit nieuwe Coehoornpark brengt eindelijk weer groen in de wijk en biedt de naastgelegen basisschool extra speelruimte. Het park is binnen tien dagen aangelegd aan de hand van ideeën die in de loop van het traject zijn ontstaan. Volgens betrokken landschapsarchitect Willem Jakobs voegt het park zich logisch in de groene structuur van Arnhem, als onderdeel van de singel. Het stedelijk leven dat weer in Coehoorn is ontstaan, is te danken aan het vrije spel dat de gemeente aan burgerinitiatieven heeft gegeven; aan het vertrouwen van de gemeente en de daadkracht van de betrokkenen. De weinig regels hebben hier geleid tot meer verantwoordelijkheid. Formeel eindigt het project Coehoorn Centraal na vijf jaar, maar verlenging is niet uitgesloten.

Op het dak van parkeergarage Rozet, iets verderop in het centrum, sponsort huiskamercafé Stella by Starlight een houten koepel dat onderdeel uitmaakt van het festival Roof Garden. Deze dome zal na afloop van het festival in het najaar van 2015 op het dak van een van de panden van Coehoorn Centraal worden geplaatst. Roof Garden verandert al drie jaar met hulp van bewoners en ondernemers het dak van de parkeergarage in een stadstuin met een programma met muziek, dansen, sport, workshops, eten en drinken.

Coehoornpark

Roof Garden

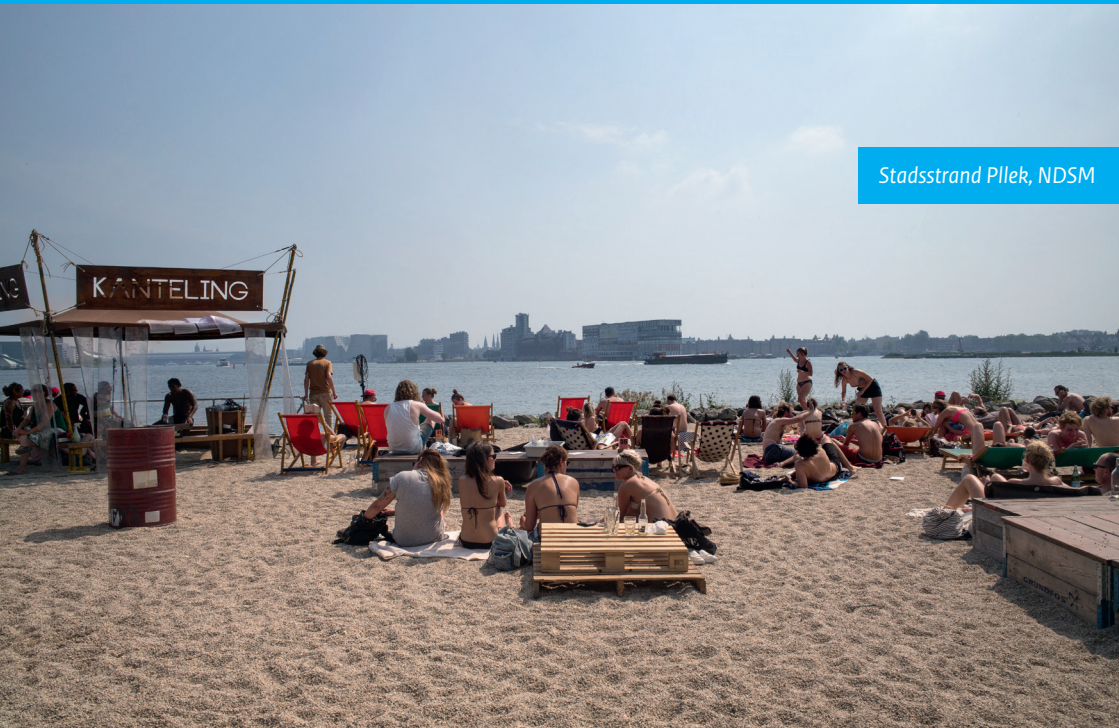
De Ceuvel en NDSM Amsterdam: pionieren

In Amsterdam-Noord zijn verschillende verrassende initiatieven te vinden, zoals recentelijk de opschoning van de voormalige scheepswerf De Ceuvel en de ontwikkeling van de meer afgelegen NDSM-werf. Dit laatste gebied heeft zich van een verlaten havengebied tot een levendige plek getransformeerd; een culturele hotspot waar ook bedrijven als MTV en Greenpeace zich vestigden.

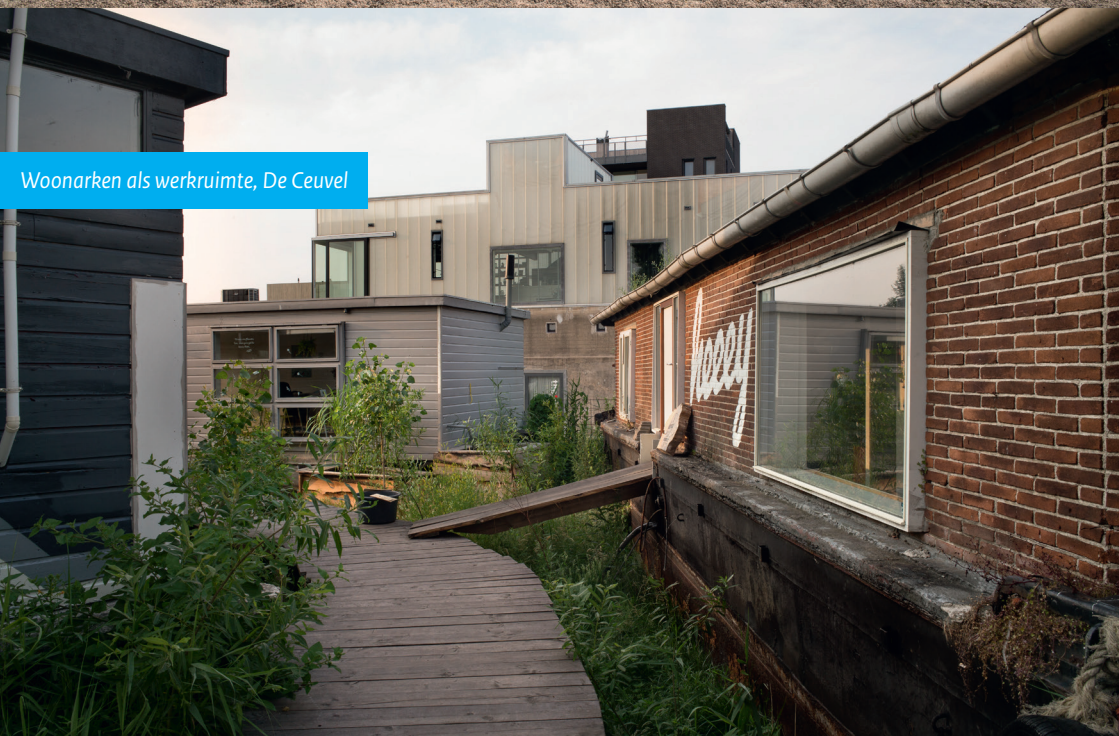
NDSM is de afkorting van de Nederlandse Dok en Scheepsbouw Maatschappij. Hier werden sinds 1916 grote stalen schepen gebouwd, tot de maatschappij in 1984 failliet ging. NDSM moet een echt stedelijk gebied worden met behoud van de sfeer van de oude scheeps-industrie. Maar wel op een organische manier, een maakbare stad bestaat niet volgens de Stichting Beheer NDSM-werf, opgericht door het Stadsdeel Noord, Projectbureau Noord-waarts, Vereniging de Toekomst en Mediawharf BV. De stad is nooit af. De stichting ontwikkelt de voormalige scheepswerf als stadsoase voor creatie, experiment en evenement. Zij werkt aan het beheer en programma van het tien hectare buitengebied van de NDSM-werf. De aantrekkingskracht van de werf neemt al jaren toe. Diverse restaurants, galleries, bedrijven, een hotel en studentenhuysvesting zijn inmiddels op het terrein gevestigd. Daarnaast biedt het ruimte aan diverse festivals, zoals het theaterfestival *Over Het II* en het hiphop en r&b-festival *Encore*.

De Ceuvel, een stuk vervuilde grond aan het Johan van Hasseltkanaal, wordt momenteel gedomineerd door oude woonarken op het droge, die worden gebruikt als werkruimten. Het café, waar op het dak voedsel wordt verbouwd, is gemaakt van gerecycled materiaal. Het organische afval van het café wordt gecomposteerd en via de composthoop wordt energie opgewekt.

De grond is door de gemeente Amsterdam, na het uitschrijven van een prijsvraag, gedurende tien jaar ter beschikking gesteld aan een innovatief plan van jonge ondernemers, waaronder de architect Wouter Valkenier. Deze groep van (landschaps)architecten, kunstenaars, ambachtslieden en horecaondernemers heeft op de voormalige scheepswerf hun gezamenlijke ambitie vorm gegeven rond drie pijlers: (ver)bouwen, duurzaamheid en water. Als eerste is door DELVA Landscape Architects-Urbanism op de vervuilde grond een tuin met bodem-reinigende plantensoorten aangelegd. De op het land getilde woonboten worden door een boven de grond zwevende kronkelende steiger met elkaar verbonden. Donaties van materialen en hergebruik dragen bij aan de financiering van de ontwikkeling. De initiatief-nemers hebben een circulaire stad voor ogen waar co-creatie, duurzaamheid, kennis en educatie samenkomen. De boten worden over tien jaar verplaatst en laten dan een schoner stukje stad achter.

Stadsstrand Pilek, NDSM

Woonarken als werkruimte, De Ceuvcl

Fotowedstrijd

Zie jij in jouw stad bijzondere nieuwe plekken die met lef en creativiteit tot stand zijn gekomen? Kun jij die plek in beeld brengen? Doe dan mee aan de fotowedstrijd 'Mijn Stad'. Upload je foto en maak kans op een plek in de rondreizende fototentoonstelling 'Mijn Stad|My City'.

Met deze tekst werd iedereen in de zomermaanden van 2015 opgeroepen om een foto in te sturen.

Vanuit heel Nederland werden ruim honderd foto's ingestuurd.

Het thema stad werd op veel verschillende manieren in beeld gebracht. De jury bestaande uit Mark Frequin (directeur-generaal Wonen en Bouwen, ministerie van BZK), Koen van Velsen (rijksadviseur architectuur van het College van Rijksadviseurs) en Wim van Sinderen (curator Fotomuseum Den Haag) zag een grote diversiteit aan onderwerpen, zoals daktuinen, groen op straat, beeldbepalende architectuur, slimme ingrepen in de gebouwde omgeving en nieuwe initiatieven. Wat de jury op viel was dat foto's en teksten elkaar niet in alle inzendingen ondersteunden.

De jury heeft uiteindelijk drie foto's geselecteerd waarop dit wel het geval is en waar, naar het oordeel van de jury, de diversiteit van het thema stad fototechnisch het beste wordt verbeeld.

De foto van Tobias Dander - *beachvolleybal Hofvijver Den Haag* - toont een gedurfd initiatief op een specifieke binnenstedelijke locatie.

Het project *Hof van Reseda*; een moestuintje van bewoners in de Oosterparkwijk Groningen, de inzending van Willemien Mensinga laat op geslaagde wijze een sociaal initiatief zien.

Dit geldt ook voor de foto van Syd Jordaán - *Roof Garden Arnhem* - waarop het dak van een parkeergarage is omgevormd tot een tijdelijke ontmoetingsplek.

De jury heeft geen rangorde aangebracht in de drie geselecteerde foto's. Alle drie de winnaars krijgen dezelfde prijs. De winnende foto's krijgen daarmee ook een plek in de tentoonstelling *Mijn Stad|My City*. De overige inzendingen zijn digitaal in de tentoonstelling te zien.

Syd Jordaen

Tobias Dander

Willemien Mensinga

Colofon

Dit is de tiende uitgave van het ARTtrium, expositieruimte van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Bezoekadres: **Turfmarkt 147, 2511 DP Den Haag**

Initiatief: **Nicole Donkers** en **Bas Spreij** (kunstcommissie BZK en VenJ)

In samenwerking met:

Nathalie van den Heuvel en **Yvonne van Remmen** (Agenda Stad)

Marcel van Heck en **Nicoline Kok** (Atelier Rijksbouwmeester)

Egon Snelders en **Sylvia Pronk** (Communicatie BZK)

Samenstelling en redactie: **Kirsten Schipper**

Foto's: **SiesVanHintum** (m.u.v. pagina 19)

Vormgeving publicatie: **Michel van Wasse**m (Communicatie Rijksvastgoedbedrijf)

Vormgeving tentoonstelling: **Jeroen Kramer** (City Dust Studio)

Voor meer informatie: **ARTtrium@minbzk.nl**

Eerdere uitgaven: uitgave 1: Aftrap I, uitgave 2 : Nog één keer goed kijken, uitgave 3:

In one hour, uitgave 4: Aftrap II, uitgave 5: Spiegelingen, uitgave 6: Dit is De plek, uitgave 7:

The one thing you never sing of or hang in a tree, uitgave 8: Aftrap3, uitgave 9: Dilemma's van Asielbeleid.

Den Haag, september 2015

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd zonder voorafgaande toestemming van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Veiligheid en Justitie. Hoewel bij de totstandkoming van deze uitgave uitdrukkelijk zorg is besteed, kan voor eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aanvaarden auteurs en het ministerie geen aansprakelijkheid. Gebruik van teksten en beeldmateriaal bij herhaling of bij ander gebruik dan waarvoor zij oorspronkelijk zijn gemaakt, opname van citaten uitgezonderd, is uitsluitend mogelijk na toestemming van de auteurs/kunstenaars.